

# Jornada Àgora

## ABORDANT EL PROFESSIONALISME

Dijous, 13 de març 2025

### DOCUMENT DE SÍNTESIS

#### Què significa ser professional sanitari i docent avui?

El 13 de març del 2025, a la Biblioteca Josefina Castellví de Bon Pastor, es va celebrar una nova Àgora abordant un tema de molta actualitat: [El professionalisme en els àmbits de la salut mental, l'educació i l'atenció primària](#). Una vegada més aquesta àgora ha estat promoguda per l'Associació Catalana de Professionals en Salut Mental-AEN ([ACPSM](#)), la Fundació Congrés Català de Salut Mental ([FCCSM](#)) i el Fòrum Català d'Atenció Primària ([FoCAP](#)).

Com totes les Àgores va ser un diàleg compartit entre les diferents veus i maneres d'entendre els reptes i les dificultats que travessen avui el professionalisme dins del marc cultural actual i sota els efectes de l'època. La trobada va comptar amb les vivències dels agents principals, aquesta vegada els propis professionals de l'àmbit sanitari i educatiu.

L'Àgora estava estructurada en 2 taules que varen continuar amb un ampli debat entre les ponents i els professionals assistents.

Es va iniciar l'acte amb la presentació de Montse Esquerda que va plantejar que els grans i ràpids canvis socials de les últimes dècades ens porten a una desorientació personal on s'imposa la pregunta "qui sóc jo?" i "quin paper jugo jo aquí?", recordant un fragment del llibre "Alícia al país de les meravelles". Respecte el context sanitari va plantejar els tres eixos en què se sustenta la relació de confiança: la primera, relacionada amb la pregunta "a qui truco?" o "és la porta correcta?" La segona, confiança que els professionals que atenen tenen competències per a això que practiquen i atenen i la tercera, sobre els valors de la professió que s'exerceix (per exemple, la confidencialitat). Si es perd aquest valor, es perd la confiança.

Per abordar les tensions que afecten actualment el professionalisme, cal reconèixer que està compost per dos tipus de contractes: un d'implícit (què s'espera socialment dels professionals, per exemple, sanitaris?) i un altre d'explícit (condicions laborals i contractuals per exercir-lo). Ara hi ha un desajust entre els dos contractes socials, situant-nos més al reclam del contracte social explícit. La proposta per abordar aquest desajust i fer més equilibrada la relació entre els dos contractes socials seria: flexibilitat, autonomia professional i equip.

Es va seguir amb la intervenció d'Esther Francisco que va relatar la seva experiència personal de canvi professional, de psicopedagoga a psiquiatra infantil, i la tria conscient de la professió que ara exerceix, que "em fa feliç i la necessito per mi. És una relació meva amb el que jo vull fer". Com ser conscient que el que li agrada és sentir i construir històries dels joves, és un dels aspectes principals per triar la seva professió.

Begonya Gasch va compartir el punt de vista des de l'experiència com a directora de El Llindar centrant-se en quatre eixos: 1. Entendre que el malestar forma part del nostre treball i és estructural. Reconèixer aquesta part és una forma de cuidar el professional; 2. Tenir en compte les dificultats ("el que no va") donat que els obstacles també són part del treball, són el punt de partida del treball; 3. Deixar caure la idealització de la organització, sent conscients que no ho sabem tot. Acceptar la nostra ignorància perquè l'ideal del ho-sabem-tot tanca portes; i 4. Tenir molt present que la paraula cura i la conversa ens posa a treballar.

El malestar professional hi és i ens n'hem de fer càrrec, però, ¿ens quedem com a víctimes o pensem que hi ha un futur que hem de construir? Si no s'atén l'angoixa i la solitud que apareix a l'ofici, l'escenari poden ser expulsions, càstigs, baixes laborals...

A la segona taula, en què es compartien experiències de bones pràctiques, des de l'àmbit docent, el d'AP i el de salut mental, Victoria Vicente, explicà una experiència duta a terme a Sabadell on partint d'una demanda d'un ajuntament es van ajuntar professionals de salut mental, educació i sanitat per abordar col·laborativament els problemes que presentaven nens i adolescents. L'encàrrec es va anant omplint a partir de la reflexió dels casos difícils, els casos es treballaven entre tots els membres del grup amb l'objectiu de crear vincle amb el pacient sense patologitzar.

Va assenyalar que una bona pràctica és una aposta que només es coneix si resulta bona en un futur i que implica interès genuí de professionals de diferents àmbits amb relacions horitzontals.

Clàudia Cardoner i Marta Florensa, infermera i treballadora social del CAP Larrard, van explicar com, a demanda d'un grup de la població de la taula comunitària en què participen, van elaborar un protocol d'atenció a les persones sense sostre del Districte de Gràcia. "Nosaltres sempre els hem atès però tenir un protocol canvia la nostra mirada i fa visible aquestes persones".

Finalment, Domi Viñas, veïna del barri en el que fèiem l'àgora, va transmetre l'experiència de la creació d'un Institut escola inserit a la comunitat, creat amb moltes complicitats i en el qual la mirada comuna entre docents i professionals de la salut va generar una dinàmica molt positiva i per primera vegada va permetre que els joves s'escolaritzessin al mateix Bon Pastor i que hi hagués futur per a la infància i l'adolescència al barri. Ens va fer reflexionar sobre com a vegades les bones pràctiques exitoses s'acaben i "tornem a la casella de sortida" i perquè es donen aquestes dificultats de fer "sistema".

Per finalitzar, recollim, a mode de guions, alguns dels temes-preguntes que van sortir al debat i que ens semblen rellevants i complementen el resum fet de les intervencions:

- Per respondre sobre quina autonomia tenim com a professionals en l'exercici de la nostra professió es planteja valorar l'equilibri entre el contracte implícit i l'explícit que cada professional té i considerar que els obstacles i els malestars són els punts de partida per ser constructius i construir futur.
- Equilibrar el desajust entre el contracte implícit i l'explícit implica reconèixer l'autonomia professional i de l'equip, així com la flexibilitat.
- Podem parlar de desencís i manca d'il·lusió en els nostres entorns professionals. El desig que es posa en joc com a professionals es contraposa a la imposició dels valors del gerencialisme. Hem de posar la subjectivitat i/o el desig en joc, però tenint en compte que no tot pot ser desig en la configuració de la nostra tasca com a professionals.
- Com abordar el malestar dels professionals? Els malestars que no es treballen circulen per l'organització, es contagia i es dificulta la feina. Per això la importància de treballar-los en equip i amb la paraula per transformar-los en futur. Reconèixer que hi ha possibilitats de millora en els sous, els finançaments, els recursos... però no és només aquest l'origen del malestar professional i cal abordar-lo per treballar, per construir.
- La importància de l'acompanyament interprofessional en la generació de bones pràctiques i en l'èxit i manteniment de les mateixes. No a les relacions jeràrquiques i a la mera coordinació i sí a la col·laboració i als processos col·laboratius per definir bones pràctiques. Compartir l'experiència per construir i sense situar-se en l'individualisme i el "ser expert en...". els casos es treballen entre tots els membres del grup i amb l'objectiu de crear vincle amb el pacient sense patologitzar.
- Els tres exemples de bones pràctiques, exposats en aquesta àgora, emergeixen i parteixen d'un encàrrec que és acollit per uns professionals propis i individuals que decideixin entomar-ho. És un error pensar que aquesta bona pràctica pot

funcionar per a tots, per a tot el sistema. Ens hem de plantejar com sostenir el singular i no voler generalitzar-lo, així com mantenir aquelles bones pràctiques que han demostrat el seu valor.

- La tria de la professió és un acte molt íntim i personal tot i la importància d'allò col·lectiu (equips, espais interprofessionals) per sostenir aquesta elecció. Això ens far preguntar-nos com col·laborem a sostenir el desig dels professionals i com incorporem el nous professionals en aquest desig.

## Bibliografia

1. Esquerda M, Teres J. Pandemia COVID-19, profesionalismo y contrato social. Revista Clínica Española 221 (2021) 494-495.
2. Fernández de Savater A. Del Gran Rechazo a la Gran Dimisión. CTXT, 21/01/2023. Disponible: <https://ctxt.es/es/20230101/Firmas/41894/gran-rechazo-gran-dimision-herbert-marcuse-franco-berardi-bifo.htm>
3. Gasch B. a L'Escola de Pensament (Marina Garcés i Albert Lladó). Desobeir l'Apocalipsis: Aprendre (abril 2024). Disponible: [https://www.youtube.com/watch?v=FcWGH8\\_Z07o](https://www.youtube.com/watch?v=FcWGH8_Z07o)
4. Fernández de Savater A. Del Gran Rechazo a la Gran Dimisión. CTXT, 21/01/2023. Disponible: <https://ctxt.es/es/20230101/Firmas/41894/gran-rechazo-gran-dimision-herbert-marcuse-franco-berardi-bifo.htm>
5. Freud S. El malestar en la cultura. Obras completas. Vol. III. Madrid. Biblioteca Nueva. P. 3024.
6. Hart, J.T. Two paths for medical practice. The Lancet. 1992; 340 [8]. Disponible: <https://sochealth.co.uk/the-socialist-health-association/members/distinguished-members/julian-tudor-hart/two-paths-for-medical-practice/>
7. Pardell H. ¿Tiene sentido hablar de profesionalismo hoy?. Educación médica, ISSN 1575-1813, Vol. 6, Nº. 2, 2003, págs. 63-80.
8. Zafra R. Conferència inaugural Cristianisme i Justícia 2024-2025 - Remedios Zafra - El malestar bo. Disponible: <https://www.youtube.com/watch?v=hn8TlmsfeZ0>